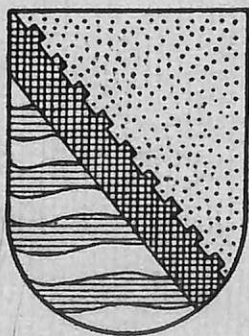
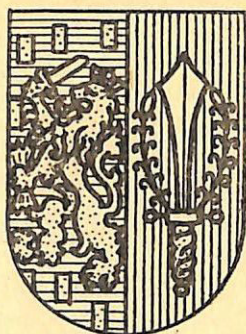

NEDERLANDSCH-INDISCHE GEMEENTEWAPENS

UITGAVE: N. V. MIJ.
VORKINK-BANDOENG

G E S C H I E D E N I S, L E G E N D E N E N B E S L U I T E N

NEDERLANDSCH-INDIË

NEDERL. - INDISCHE
GEMEENTE-
WAPENS

—
GESCHIEDENIS,
LEGENDEN EN
- BESLUITEN -

VERZAMELD DOOR
DIRK RÜHL Jr.

INHOUD

	blz.
Inleiding	1
Amboina	6
Bandoeng	7
Banjoewangi	10
Batavia	13
Blitar	15
Buitenzorg	16
Cheribon	18
Garoet	19
Madioen	20
Magelang	21
Makassar	23
Malang	25
Manado	27
Medan	28
Minahasa	29
Modjokerto	30
Padang	31
Palembang	33
Pasoeroean	36
Pekalongan	38
Salatiga	39
Semarang	41
Soekaboemi.	43
Soerabaia	44
Tegal	47
Tjiandjoer	48
West-Java	49
Javaansch-historische motieven	50
" " " (schetsen)	59
Bijlage I. Ordonnantie van 7 September 1928 (Staatsblad No. 394).	
" II. Wapenkaart.	

INLEIDING.

IN het zittingsjaar 1928—1929 van den Volksraad deelde de Regeering bij de ontwerp-ordonnantie aan de algemeene regelen voor het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen in Hare Memorie van Toelichting (ond. 22 stuk 3) mede:

„Het is in de praktijk, na overleg ook met den ter zake deskundigen Hoogen Raad van Adel, wenschelijk gebleken om het aannemen van een wapen door openbare gemeenschappen hier te lande aan algemeene regelen te binden en met name waarborgen te scheppen, dat een dergelijk wapen voldoet aan de eischen, welke daaraan, om redenen van practischen zoowel als van heraldischen aard, moeten worden gesteld.

De ontworpen regeling is *mutatis mutandis* ontleend aan het Koninklijk besluit van 23 April 1919 (Nederlandsch Staatsblad No. 181), hetwelk deze materie voor Nederland regelt.

Bij het opstellen van het ontwerp is rekening gehouden met de omstandigheid, dat de op het punt van het verleenen van wapenen in Nederland bestaande, op aloude historische rechten steunende bevoegdheden van de Kroon, hier te lande tot dusver niet of niet in gelijke mate als bestaande kunnen worden aangemerkt. In verband met den op dit punt mogelijk bestaanden twijfel is in artikel I van het ontwerp, een bepaling opgenomen, die deze bevoegdheid aan den Gouverneur-Generaal toekent.

Tevens is de wenschelijkheid gevoeld om in een overgangsbepaling voor openbare gemeenschappen, welke reeds op eigen gezag een wapen hebben aangenomen, de verplichting te scheppen zich alsnog binnen een bepaalden tijd in het gebruik daarvan te doen bevestigen.”

Waren voordien de gemeenschappen dus vrij een wapen aan te nemen, sinds de ordonnantie van 7 September 1928 (Staatsblad no. 394), welke als bijlage hierachter is gevoegd, mogen de open-

bare gemeenschappen, ingesteld op den voet van het zesde of twaalfde hoofdstuk der Indische Staatsregeling (provincies, regentschappen, stadsgemeenten, locale ressorten en waterschappen) geen wapen voeren zonder toestemming van den Gouverneur-Generaal.

Teneinde nu meer uniformiteit in de wapens te brengen en er tegen te waken, dat door de lagere gemeenschappen wapens zouden worden gevoerd, welke heraldisch onjuist zijn, werd in navolging van de bij Koninklijk Besluit van 23 April 1919 (Nederl. Staatsblad 181) gegeven regeling, bovengenoemde ordonnantie vastgesteld, waardoor het niet meer mogelijk is om zonder toestemming van den Gouverneur-Generaal een nieuw wapen aan te nemen, terwijl aan de gemeenschappen, die op het oogenblik van inwerkingtreding der ordonnantie — voor Java en Madoera trad zij op 21 October en voor de Buitengewesten op 30 December 1928 in werking — reeds een wapen voerden de verplichting werd opgelegd, om zich binnen drie maanden tot den Gouverneur-Generaal te wenden, teneinde in het gebruik daarvan te worden bevestigd.

De Regeering deelde verder mede, dat bij de aanvragen van wapens of wijzigingen het advies zal worden ingewonnen van den Hoogen Raad van Adel in Nederland.

Naar aanleiding van de ordonnantie hebben de gemeenten, die reeds een wapen voerden goedkeuring ontvangen of hebben reeds de mededeeling welke verbeteringen in het wapen zullen zijn aan te brengen.

Op een algemeen advies van den Hoogen Raad van Adel werd medegedeeld, dat ter bevordering van uniformiteit in de Ned.-Indische gemeentewapens slechts een kroon van drie bladeren en twee paarlen zou mogen worden gevoerd, van welken eisch slechts op grond van klemmende historische argumenten zou kunnen worden afgeweken. Tevens werd er op gewezen, dat op het vaak onder de wapens voorkomende lint alleen een wapenspreuk op haar plaats is, zoodat daarop niet de naam van de betrokken gemeenschap kan worden vermeld.

* *

De gemeentewapens in Indië zijn — voorzoover niet geschonken — ontleend aan de geschiedenis (geschiedkundige of historische wapens), aan de legende (legendarische wapens), aan de ligging der stad, aan den naam der stad (sprekende wapens), aan de cultures, enz.

Het vele gebruik van leeuwen als schildhouders zooals deze het Rijkswapen dragen, is gedacht als symbool van de rijkseenheid. Bovendien is de leeuw een specifiek Nederlandsche wapenfiguur, terwijl daarentegen de griffioen aan de kusten der Oostzee thuis behoort (Mecklenburg), de luipaard aan de Noordzee (Engeland), de adelaar in Duitschland, de olifant in Siam, de halve maan in Islamitische landen enz.

Volgens de legende zouden tijdens de kruistochten de Nederlandsche vorsten leeuwen hebben gekozen als onderscheidingsteeken, in navolging van den overwinnenden leeuw van Juda.

* *

In deze kleine verzameling is elk dezer wapens vergezeld van de daarbij behorende heraldische beschrijving en datum van het laatste besluit, waarbij het opnieuw is vastgesteld. De wijzigingen welke diverse wapens door de inwerkingtreding van de ordonnantie hebben ondergaan en het nog vaak foutieve gebruik van de wapens, zijn de oorzaak dat hier alleen de thans geldende besluiten van de wapenbeschrijvingen zijn opgenomen.

Verder zij opgemerkt, dat de vorm van het schild steeds in overeenstemming moet zijn met den stijl van het voorwerp, waarop het wapen zal worden aangebracht; dat rechts en links in de wapens juist het tegenovergestelde is van rechts en links in het gewone leven. De beschouwer heeft in een wapen de heraldieke rechterzijde aan zijne linkerhand, de heraldieke linkerzijde aan zijne rechterhand.

In de heraldiek is het een hoofdregel, dat steeds metaal op kleur of kleur op metaal en nooit kleur op kleur of metaal op metaal wordt toegepast. Uitgaande van dezen regel zijn de wapens van Batavia en Garoet dan ook wel „valsch” genoemd.

Waar de heraldiek een Westersche wetenschap is en de verschillende raden westersch zijn ingesteld, komt het begrijpelijk voor, dat zoo weinig Indische motieven zijn gebruikt. Wel ziet men hier en daar pogingen ook het Indisch motief te gebruiken, zooals de kroon van het wapen van Magelang en het nieuwe ontwerp van het wapen van Palembang.

Niet onvermeld moge daarom blijven de poging van Ir. H. Maclaine Pont, die in een tweetal artikelen „Indische wapens” voorkomende in de Locomotief van 14 en 28 September 1929 (zie

blz. 50 t/m 58) getracht heeft aan te toonen, hoe historisch-Javaansche motieven de wapens der Indische locale ressorten kunnen sieren. De bezwaren, welke men echter tegen deze motieven aanvoert zijn:

„In de eerste plaats is de heraldiek een Westersche wetenschap; in de tweede plaats is het instituut der decentralisatie, zelfs nog in haar laatste wijziging, geheel op Westersche leest geschoeid; in de derde plaats zijn van af de komst der Hollanders in deze landen alle wapens, welke ten behoeve van plaatsen werden vastgesteld, (men denke slechts aan die van Batavia in 1626, van Makassar in het midden der 17e eeuw), en alle wapens, welke door personen werden aangenomen, onder andere de talrijke Bataviasche schepenzegels, volgens Europeesche, dus Westersche modellen samengesteld.

Tenslotte komt het minder eigenaardig voor, om de motieven voor wapens van gemeenten in Nederlandsch-Indië te ontleenen aan een periode, welke antérieur is aan die, welke het verband bracht tusschen Nederland en Oost-Indië.”

De algemeen geldende arceeringen voor kleur en metaal zijn in de wapens gevolgd als hieronder aangegeven:

Goud, geel, gepunteerd.

Zilver, wit.

Rood = keel; vermiljoen is de aangewezen kleur, verticaal gearceerd.

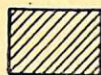
Blauw = azuur; kobalt blauw of ultramarijn horizontaal gearceerd.

Zwart = sabel; lampe- of ivoorzwart, kruisarceering in verticale en horizontale richting, of wel zwart.

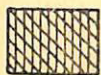
Groen = sinopel; emerald of Parijsch groen, schuin gearceerd, van boven rechts, naar onderen links (schuins links).

Purper (roodpaars), schuin gearceerd, van boven links, naar onderen rechts (schuins rechts).

Oranje, kruisende verticale en schuinsrechtsche lijnen.

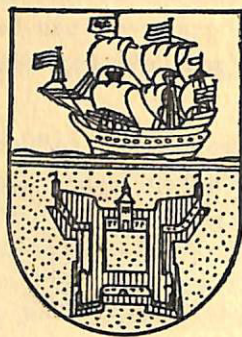
Bruin, verticale en schuinslinksche lijnen.

Getracht is in beknopten vorm datgene van de wapens mede te deelen, dat bij de samenstelling van belang was en welke historische of symbolische waarde zij hebben.

Ik mag niet eindigen alvorens mijn oprechten dank te hebben betuigd aan hen, die mij welwillend geholpen hebben tot het bijebrengen van de benodigde bouwstoffen.

Dirk Rühl Jr.

Bandoeng, September 1933.

AMBOINA.
(Gemeente*).

Doorsneden :

I. in zilver een 17de eeuwsch compagnieschip van natuurlijke kleur, zeilende op een zee van azuur;

II. in goud een kasteel van keel, voorstellende het „Casteel Victoria.”

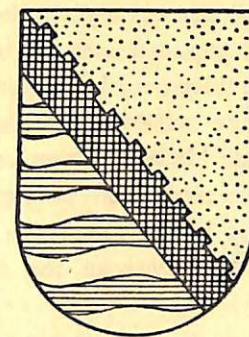
Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Het wapenlint zal dragen de spreuk: „Door de eeuwen trouw”, in latijnsche karakters.

De historische gedachte ligt aan dit wapen ten grondslag en doet ons terug denken aan den tijd van de O. I. Compagnie.

*) Gouvernements-besluit 1932 No. 24.

BANDOENG.
(Stadsgemeente *).

Geschuind :

I. van goud.

II. golvend gedwarsbalkt van tien stukken van azuur en zilver. Over alles heen een gekanteelde schuinbalk (negen kanteelen) van sabel.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Wapenspreuk: „Ex Undis Sol”, in gouden latijnsche letters op een lint van azuur.

Aan het ontstaan van de plaats Bandoeng zijn verschillende legenden verbonden, welke uitvoerig beschreven zijn in mijn werkje „Het wapen van Bandoeng” (uitgave N. V. Boekhandel Visser & Co. 1921).

De beteekenis van het wapen is de volgende: De plaats waarop thans de stad Bandoeng is verzezen, was voor jaren her een kratermeer.

*) Gouvernements-besluit 1931 No. 42.

Nadat dit meer was leeggelopen, dan drooggelegd (zie de legenden), heeft zich daarop over vele jaren de stad ontwikkeld. Deze historische bijzonderheid, gepaard aan den snellen opbloei is vastgelegd door diagonaalsgewijze over het wapenschild een dam (bandoengan) te leggen, welke scheiding maakt tusschen het gouden veld van de welvaart en de blauwe golven van den watervloed. Als devies werd gekozen „Ex undis sol” = boven de golven de zon, hetwelk eveneens duidt op het ontstaan van Bandoeng, dat immers als een stralende zon uit de wateren zou zijn verzezen.

LEGENDE VAN BANDOENG.

Sang Koerihan, eene echtgenoot wenschende te zoeken, krijgt van zijn moeder Dajang Soembi een ring, dien zij van haar vinger neemt, met aanbeveling het meisje tot vrouw te nemen, aan wier vinger de ring zal passen.

Sang Koerihan maakt een avontuurlijken tocht van vele jaren over Java, waarbij zijn volgelingen steeds toenemen en ten laatste tot een groot leger zijn aangegroeid, waardoor hij macht verkrijgt. Ook het toeval begunstigt hem, daar hij gedurende zijn tocht in een rijk komt, waarvan de vorst zonder troonopvolger is overleden en de bevolking zijn groot leger ziende, hem tot vorst uitroept. Hij neemt dat aan, doch zegt, dat hij eerst een gemalin wenscht te zoeken. Na den rijksbestuurder tijdelijk in zijn plaats te hebben aangesteld, vervolgt hij met zijn leger den tocht.

Het gelukt hem evenwel niet eene vrouw te vinden, aan wier vinger de ring past en hij besluit naar zijn woonplaats terug te keeren. Op weg daarheen houdt hij een rustdag aan den voet van een berg nabij een kleine desa en verneemt, dat daar een mooie weduwe woont. Sang Koerihan begeeft zich dadelijk tot haar, maakt kennis en den ring nemende, steekt hij dien aan haar vinger en ziet, dat hij past. Verheugd daarover vraagt hij haar dadelijk ten huwelijk, niet wetende, dat de weduwe, die vroeger te Bogor woonde, zijn moeder Dajang Soembi is, die evenwel haar zoon aan den ring heeft herkend.

Insteede van dit dadelijk bekend te maken, durft zij dit niet te doen, bang zijnde geen geloof te vinden en door haar zoon, die

thans een machtig vorst is, tot een huwelijk gedwongen te worden, neemt zij haar toevlucht tot een list. Zij neemt zijn aanzoek aan, doch neemt zich voor zoodanige voorwaarden aan het huwelijk te stellen, dat haar zoon daaraan niet zal kunnen voldoen. Zij vraagt hem zijn macht te toonen, door het afdammen van de Tjitaroem, zoodanig, dat de vlakte van Bandoeng zal overstroomd worden en haar dan met een groote prahoe aan den voet van den berg af te halen. Om de gestelde voorwaarden uit te voeren, geeft zij hem slechts één nacht tijd en wel van zonsondergang tot zonsopgang.

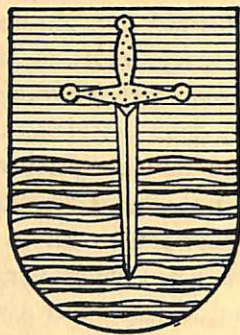
Sang Koerihan aanvaardt deze voorwaarden en neemt dadelijk maatregelen, om aan de gestelde voorwaarden te kunnen voldoen. Een gedeelte van zijn leger zendt hij naar de kloof van de Tjitaroem, met last om op een plaats waar deze het smalst is een steenen dam te maken. Een ander gedeelte van zijn leger zendt hij naar een lambitangbosch, met last van het lichte hout een groote prahoe te bouwen, voldoende om daarin zijn geheele leger te kunnen inschepen. De vrouwen zijner soldaten draagt hij op, alles in te koop, hetgeen voor de prahoe en een bruidsmaal noodig zullen zijn.

Het is nauwelijks middernacht, als de vlakte van Bandoeng overstroomd is en een groote prahoe op het water drijft. Dajang Soembi, die bij heldere maneschijn van den berg de werkzaamheden gadeslaat, ziet dit en wordt beangst, bidt om hulp en krijgt een ingeving. Vlug spoedt zij zich naar de kloof, waar de dam is gelegd, plukt eenige bladeren van een in de nabijheid staanden Soerjadjajaboorn en werpt die in het water vóór den dam. Deze bladeren, die een geheime kracht bezitten, verleen en aan het water een sterke stuwkracht, waardoor de grond onder den dam ondermijnd wordt, het water een uitgang maakt en snel wegvloeit. De prahoe, die reeds onderweg is, kantelt, waardoor Sang Koerihan met zijn leger omkomt.

Volgens deze legende veranderde de omgekantelde prahoe in een berg, thans Tankoeban Prahoe of omgekeerde prahoe genoemd. Het vuur, waarmede het bruidsmaal werd bereid, bleef branden, waardoor de Tankoeban Prahoe een vulkaan werd.

Dajang Soembi had berouw haar zoon en zooveel menschenlevens opgeofferd te hebben. Zij sprong in den krater van den Tankoeban Prahoe en werd met haar zoon vereenigd, waarom de krater van dezen berg Kawa Ratoe werd genoemd.

BANJOEWANGI.

Doorsneden :

I. van azuur.

II. in zilver golflijnen van azuur.

over I en II paalsgewijze een kris van azuur, het heft van goud.

Dit wapen is nog niet vastgesteld, doch reeds jaren in gebruik. Het is ontleend aan de volgende legende.

LEGENDE VAN BANJOEWANGI.

Vele eeuwen geleden, tijdens de regeering van vorst Sindoe Redjo, woonde aan den oever eener rivier de patih Sida Paksa, die een zeer schoone Hindoe-vrouw uit lagere kaste getrouwd had, zeer tegen den wil van zijn moeder, een trotsche vrouw van Brahmaansche afkomst.

Deze moeder, die niet alleen trotsch, maar ook zeer wreed was, haatte de lieve, zachte Hindoe-vrouw zóó, dat zij alle middelen verzón om haar dwars te zitten en van haar af te komen. Hiertoe haalde zij vorst Sindoe Redjo over haar zoon naar een land te zenden, vanwaar hij niet spoedig kon terugkeeren.

De vorst, niets van de booze plannen van de booze moeder vermoedende, zond Sida Paksa naar den Idjen, om op diens top een

bloem te plukken, die de macht bezat, om haar, die ze droeg, eeuwige jeugd en schoonheid te geven. De bloem was voor de vorstin bestemd en de vorst was overtuigd, dat, door de gevaren en andere moeilijkheden aan deze opdracht verbonden, de patih wel niet zoo spoedig zou terugkeeren.

Zeer bedroefd was Sida Paksa zijn jonge vrouw te moeten verlaten, en niet wetende, dat alles de schuld van zijn moeder was, nam hij hartelijk afscheid van haar, en smeekte haar om, tijdens zijn afwezigheid, lief en goed voor zijn vrouw te zijn.

Kort na Sida Paksa's vertrek werd hem een zoontje geboren, en toen nu op zekeren dag, kort na de geboorte van het kind, de jonge moeder een bad nam, stal de booze schoonmoeder het knaapje en wierp het in de rivier.

De arme jonge moeder werd ziek van verdriet, toen zij haar kindje miste. Maandenlang liet ze zoeken in de bergen en bosschen en langs de rivier, doch men vond haar kind niet.

Twee jaren waren voorbijgegaan sinds die treurige gebeurtenis. Al dezen tijd had ook de patih noodig gehad om de gevraagde bloem van den Idjen te halen. Nu had hij den vorst de kostbare bloem gebracht en was daarna vlug naar zijn huis gereden, om zijn vrouw te begroeten en zijn zoon te zien.

Doch nauwelijks had hij den drempel van zijn huis betreden, of zijn oude moeder kwam hem met een verschrikt gezicht tegemoet en vertelde, onder hevig misbaar, dat de Hindoe-vrouw een slechte moeder was, omdat ze op een nacht, terwijl ze zich onbespied waande, haar kind had geworpen in de rivier, die langs het huis stroomde. „Dáár in het drabbige, onaangenaam riekende water heeft ze het kind geworpen”, vertelde ze schreiend, „en dadelijk zonk het in de diepte, zoodat geen redding mogelijk was. En nu, nu houdt de slechte vrouw zich ziek, omdat ze geen raad weet zich er uit te redden.....”

Dit en nog meer booze dingen vertelde de slechte, oude moeder, zoodat de patih, niet aan leugens denkende, naar het vertrek ging, waar zijn arme, zieke vrouw op haar matje lag, en in plaats van haar te omhelzen, trok hij woedend zijn kris, en gereed om haar te dooden, sprak hij met een van woede trillende stem: „Vóórdat je gekrist wordt, zult ge mij vertellen, waarom ge uw kind in de rivier hebt geworpen.....”

„Waarom mij te krissen”, begon met zwakke stem de Hindoe-vrouw. „Waarom je handen met mijn onschuldig bloed te bezoedelen? Ik zal toch wel spoedig sterven. Kom, draag mij liever naar den oever der rivier, dáár zal ik U kunnen bewijzen, dat ik het niet was, die ons kind doodde, maar.....”

„Draag haar niet naar den oever!” riep de booze moeder, bang, dat nu alles aan het licht zou worden gebracht. „Kris haar liever hier in dit vertrek, want is zij eenmaal buiten, dan zal zij wegloopen en nog meer ellende over ons brengen.....”

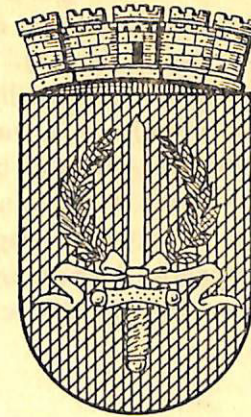
De patih echter luisterde niet naar haar; hij nam zijn zieke vrouw voorzichtig in zijn armen, droeg haar naar buiten, legde haar op den oever der rivier en sprak: „Bewijs nú, dat ge onschuldig zijt.”

Nauwelijks had hij die woorden uitgesproken, of zijn vrouw liet zich langzaam van den oever in het drabbige water glijden en verdween even snel in de diepte als eens haar kind.

„Ach, wie zal mij nu vertellen, of zij schuldig is of niet!” riep de patih wanhopend uit. Maar ziet, juist toen hij dit had gezegd, rezen vanuit het leelijk-riekende water twee slanke, witte bloemen omhoog, 't waren bloemen met lelie-vormige kelken en uit die kelken steeg een heerlijke geur op. De grootste en slankste der twee bloemen begon te spreken. „Patih Sida Paksa”, zei ze, en ze boog haar kelk bijna tot dien der andere bloem, „ziehier onzen zoon, dien ik terugvond op den bodem dezer rivier. Hij zal U zeggen, wie de schuldige is.....”

„'t Was Uw eigen moeder, mijn grootmoeder, die mij doodde”, begon nu de kleinste der witte bloemen; „toen ik eenige dagen oud was, wierp ze mij in deze rivier. En nu ben ik verheugd, dat mijn lieve moeder is gekomen, nu scheiden wij niet meer.....”

Meer sprak de kleine, witte bloem niet; ze boog zich voor de groote bloem neêr, heel, heel diep, en de groote bloem omstengelde met haar stengel de kleine bloem en zoo zonken beiden weer naar de diepte. Nimmer zag men de bloemen terug, doch de heerlijke geur, die uit hun kelken opsteeg, schenen ze achter gelaten te hebben, want sinds dit oogenblik had het drabbige water zijn onwelriekende geur verloren, zoodat allen, die zich in het riviertje kwamen baden, verbaasd stonden, omdat het er zoo lekker rook. En dit moet nog zoo zijn volgens de overlevering, want naar het water der rivier „Banjoewangi” (geurig water) wordt thans nog de stad genoemd.

BATAVIA.

Het oudste stadswapen, dat Indië kent, is dat van Batavia en werd die stad onder het bestuur van Jan Pietersz. Coen toegekend op 15 Augustus 1620. Het slot der desbetreffende resolutie luidt:

„Nopende 't geproponeerde van de staat (olim) Jacatra met een wapen te voorsien om 't segel ten saaken dienvolgende te formeeren, is verstaan sulks nodig te wesen ende dat men de staat voor haar wapen een segel geven sal een swaert van asur in een orangien schild steeckende met de punt door een lauwrieren krans van couleur bruyn, als hier ter sijden.

„actum in het fort Jacatra datum ut supra ende was onder-teekent Jan Pietersz. Coen, Pieter de Carpentier, Jacob Dedel, Martinus Sonck, Pieter Dirksz., Pieter Barentsz. en Thijs Cornelis Vleyshouwer Secret's.”

Na verschillende wijzigingen, waarbij echter de voornaamste trekken gehandhaafd bleven, is ten slotte het Bataviaasch gemeentewapen als volgt vastgesteld:

„In oranje een zwaard van staal, omkranst door twee lauwer-takken van natuurlijke kleur, gekruist boven het gevest en tezamen gebonden met ter weerszijden wapperende linten van zilver.

Het schild gedekt met een stedekroon van goud.

„Waarom mij te krissen”, begon met zwakke stem de Hindoe-vrouw. „Waarom je handen met mijn onschuldig bloed te bezoeden? Ik zal toch wel spoedig sterven. Kom, draag mij liever naar den oever der rivier, dáár zal ik U kunnen bewijzen, dat ik het niet was, die ons kind doodde, maar.....”

„Draag haar niet naar den oever!” riep de booze moeder, bang, dat nu alles aan het licht zou worden gebracht. „Kris haar liever hier in dit vertrek, want is zij eenmaal buiten, dan zal zij wegloopen en nog meer ellende over ons brengen.....”

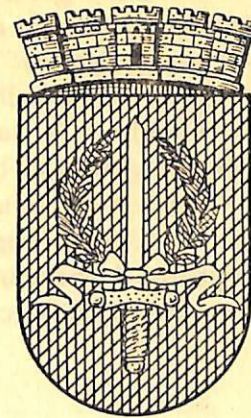
De patih echter luisterde niet naar haar; hij nam zijn zieke vrouw voorzichtig in zijn armen, droeg haar naar buiten, legde haar op den oever der rivier en sprak: „Bewijs nú, dat ge onschuldig zijt.”

Nauwelijks had hij die woorden uitgesproken, of zijn vrouw liet zich langzaam van den oever in het drabbige water glijden en verdween even snel in de diepte als eens haar kind.

„Ach, wie zal mij nu vertellen, of zij schuldig is of niet!” riep de patih wanhopend uit. Maar ziet, juist toen hij dit had gezegd, rezen vanuit het leelijk-riekende water twee slanke, witte bloemen omhoog, 't waren bloemen met lelie-vormige kelken en uit die kelken steeg een heerlijke geur op. De grootste en slankste der twee bloemen begon te spreken. „Patih Sida Paksa”, zei ze, en ze boog haar kelk bijna tot dien der andere bloem, „ziehier onzen zoon, dien ik terugvond op den bodem dezer rivier. Hij zal U zeggen, wie de schuldige is.....”

„'t Was Uw eigen moeder, mijn grootmoeder, die mij doodde”, begon nu de kleinste der witte bloemen; „toen ik eenige dagen oud was, wierp ze mij in deze rivier. En nu ben ik verheugd, dat mijn lieve moeder is gekomen, nu scheiden wij niet meer.....”

Meer sprak de kleine, witte bloem niet; ze boog zich voor de groote bloem neêr, heel, heel diep, en de groote bloem omstrengelde met haar stengel de kleine bloem en zoo zonken beiden weer naar de diepte. Nimmer zag men de bloemen terug, doch de heerlijke geur, die uit hun kelken opsteeg, schenen ze achter gelaten te hebben, want sinds dit oogenblik had het drabbige water zijn onwelriekende geur verloren, zoodat allen, die zich in het riviertje kwamen baden, verbaasd stonden, omdat het er zoo lekker rook. En dit moet nog zoo zijn volgens de overlevering, want naar het water der rivier „Banjoewangi” (geurig water) wordt thans nog de stad genoemd.

BATAVIA.

Het oudste stadswapen, dat Indië kent, is dat van Batavia en werd die stad onder het bestuur van Jan Pietersz. Coen toegekend op 15 Augustus 1620. Het slot der desbetreffende resolutie luidt:

„Nopende 't geproponeerde van de staat (olim) Jacatra met een wapen te voorsien om 't segel ten saaken dienvolgende te formeeren, is verstaan sulks nodig te wesen ende dat men de staat voor haar wapen een segel geven sal een swaert van asur in een orangien schild steeckende met de punt door een lauwrieren krans van couleur bruyn, als hier ter sijden.

„actum in het fort Jacatra datum ut supra ende was onder-teekent Jan Pietersz. Coen, Pieter de Carpentier, Jacob Dedel, Martinus Sonck, Pieter Dirksz., Pieter Barentsz. en Thijs Cornelis Vleyshouwer Secret's.”

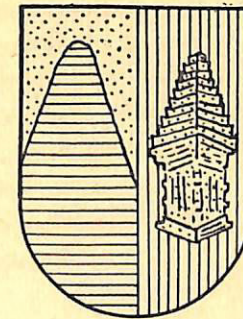
Na verschillende wijzigingen, waarbij echter de voornaamste trekken gehandhaafd bleven, is ten slotte het Bataviaasch gemeentewapen als volgt vastgesteld:

„In oranje een zwaard van staal, omkranst door twee lauwer-takken van natuurlijke kleur, gekruist boven het gevest en tezamen gebonden met ter weerszijden wapperende linten van zilver.

Het schild gedekt met een stedekroon van goud.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel (rood). Wapenspreuk: „Dispereert niet”, in gouden latijnsche letters op een lint van azuur (blauw).”

De kleur van het veld, hier vermoedelijk eene zinspeling op den naam van het huis van Oranje, is in wapenschilden zoo zeldzaam als een witte raaf, waardoor aan haar bestaan, als heraldieke kleur, wel eens is getwijfeld. Men neemt dan ook aan dat het wapen van Batavia een zoogenaamd valsch wapen is, en behoort het als zoodanig ook tot de „armoiries à enquérir”. De valsche wapens (kleur op kleur of metaal op metaal) zijn echter niet de slechtste.

BLITAR.
(Stadsgemeente *).

Gedeeld:

Rechts: in goud een berg van azuur, oprijzende uit den schildvoet.
Links: in keel het jaartaltempeltje van het Panataran-complex van goud.

Het schild gedekt met een kroon van drie bladeren en twee parels.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Wapenspreuk:

„Labor Improbus Omnia Vincit.”, in gouden latijnsche letters op een lint van azuur.

De verschillende uitbarstingen van den Kloet hebben Blitar meerdere malen geteisterd, doch daarnaast dankt Blitar's omgeving aan dien vulkaan haar buitengewone vruchtbaarheid en als gevolg hiervan de gemeente haar welvaart.

Aan de geschiedenis van Blitar is het Panataran-tempel-complex nauw verbonden en het sedert uitgegraven en geheel geres-taureerde jaartaltempeltje is daarom in het wapen opgenomen als symbool van den wederopbouw van Blitar, dat meerdere malen onder het Kloetzand bedolven is geweest.

De wapenspreuk beteekent:

De ware arbeid overwint alles.

*) Gouvernements-besluit 1932. No 30.

BUITENZORG.
(Stadsgemeente *).

Doorsneden :

I. Gedeeld:

rechts: het Rijkswapen, zijnde: in azuur, bezaaid met staande blokjes van goud, een leeuw van goud, gekroond met eene kroon van drie bladeren en twee parelpunten van hetzelfde, getongd en genageld van keel, den rechtersvoorklauw opgeheven houdende in schuinlinkschen stand een ontbloot Romeinsch zwaard van zilver, met gevest van goud, en in den linker een bundel van zeven pijlen van zilver, met punten van goud, de punten omhoog en de pijlen tezamen gebonden met een lint van goud;

links: in keel een zeeleeuw van goud;

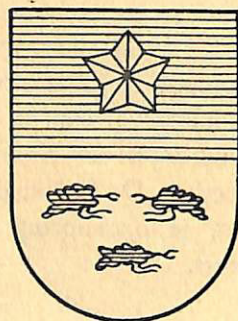
II. in zilver een drietoppige berg van azuur, oprijzende uit den schildvoet.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Aan dit wapen ligt de gedachte ten grondslag, dat het een symbool moet zijn van de historie van Buitenzorg en van het heden.

De bovenste linkerhelft vertoont een gouden zeeleeuw op een rood veld, hetgeen het wapen is van den stichter van het landgoed Buitenzorg, den Gouverneur-Generaal Van Imhoff. De bovenste rechterhelft wordt ingenomen door den leeuw van het Nederlandsche Rijkswapen als symbool van het heden, nu Buitenzorg de residentie is van den vertegenwoordiger der Koningin, de zetel der Nederlandsch-Indische Regeering. De Salak, die in de onderste helft van het schild voorkomt, is opgenomen, aangezien deze berg Buitenzorg geheel domineert.

CHERIBON.
(Stadsgemeente).

De gemeenteraad heeft in zijne vergadering van 26 September 1930 het wapen opnieuw vastgesteld en dit luidt thans:

Doorsneden.

„I. In azuur een vijfpuntige ster van zilver;

„II. In zilver drie zwemmende garnalen van azuur, 2 toegewend en 1 omgewend:

„Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

„Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

„Wapenspreuk: „Per aspera ad astra” in gouden letters op een lint van azuur”.

De beteekenis van den naam Cheribon wordt op verschillende wijze uitgelegd. Een van de meest gebruikelijke is wel, dat de stad ontstaan zou zijn aan een rivier, waarin vele garnalen gevonden werden. „Tji” is rivier en „rebon” is de naam voor een school kleine garnalen. In verband daarmee zijn dan ook in de onderste helft van het schild drie garnalen opgenomen.

De vijfpuntige ster in de bovenste helft van het schild duidt op den vooruitgang van Cheribon, welke eveneens tot uitdrukking komt in de wapenspreuk „Per aspera ad astra” = Door moeilijkheden komt men tot de sterren.

GAROET.
(Regentschap).

In azuur een kris met scheede omgeven door een krans met Garoet-takken.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

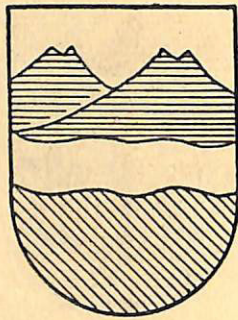
Het wapenlint zal dragen de spreuk:

„Opes regum corda subditorum”.

Dit wapen, zooals het hierboven is aangegeven, zal vermoedelijk niet zonder meer de goedkeuring der Regeering verwerven.

De wapenspreuk beteekent:

„Het werk van de Heerschers en de harten van de onderdanen.”

MADIOEN.

(Stadsgemeente *).

Doorsneden :

- I. In goud twee bergen met afgesneden top van azuur, de eene schuin achter den anderen geplaatst.
- II. Van sinopel.
Over I en II een golvende dwarsbalk van zilver.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

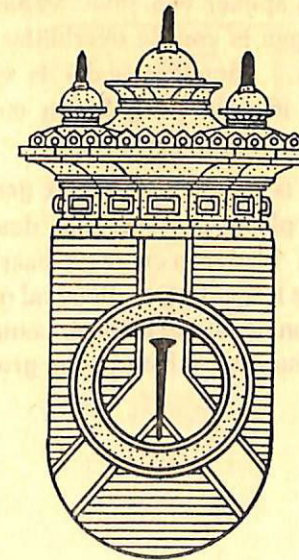
Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Wapenspreuk: „Montes prosperitatem vident”, in gouden latijnsche letters op een lint van azuur.

De twee gestyleerde bergen stellen de Lawoe en de Wilis voor, waartusschen de stad Madioen is gelegen. De kali Madioen is voorgesteld door den zilveren dwarsbalk. Het groen symboliseert de rijstvelden en riettuinen, welke Madioen omringen.

De vertaling van de wapenspreuk is:

De bergen zijn getuige van mijn voorspoed.

MAGELANG.

(Stadsgemeente).

Bij besluit No. 78 stelde de gemeenteraad van Magelang het wapen vast en heeft het bij zijn besluit van 19 Augustus 1930 No. 79 herzien. De beschrijving luidt thans:

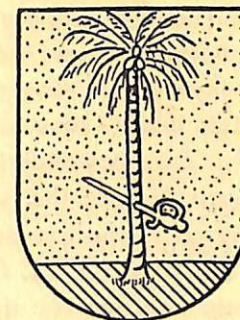
„In azuur een omgekeerde gaffel van zilver; hieroverheen een ring van goud, waarbinnen een paalsgewijs geplaatsten spijker van sabel, de punt vallende in de gaffelopening. Het schild gedekt door een gouden kroon in stoepa-vorm.

„Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel”.

De zilveren gaffel is een symbool voor de drie groote wegen, die in Magelang samenkomen, te weten die naar Semarang, die naar Djocja en die naar Poerworedjo. De gouden ring stelt de kotta Magelang voor, Mahagelang, groote ring. Het middelpunt van den ring valt samen met de gaffelsplitsing en vormt tevens het midden van het schild. De zwarte spijker, waarvan de punt in de gaffelopening is gelegen en welke geheel binnen den ring valt, sym-

boliseert den Tidar als spijker van Java. Waar tenslotte Magelang in het middelpunt gelegen is van de overblijfsels uit den ouden hindoe-tijd (Boroboedoer, Mendoet e.d.) is een gouden kroon in stoepavorm, bekroond met drie dagobs en met langa's van zwart edelgesteente boven het schild geplaatst.

Hoewel als regel is aangenomen, dat gemeenten, die niet een vesting of ommuurde plaats geweest zijn, desverlangd, slechts een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen boven het wapen kunnen voeren, heeft de Regeering in dit geval geen bezwaar gemaakt tegen de gouden kroon in stoepa-vorm, aangezien deze voor de gemeente Magelang immers op historische gronden gemotiveerd is.

MAKASSAR.
(Gemeente *).

In goud een geplante, vruchtdragende cocospalm van sinopel. De stam van den cocospalm op ongeveer een derde van de hoogte doorstoken met een degen van zilver, schuinrechts geplaatst, de punt omhoog.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Schildhouders: twee herten in natuurlijke kleur, staande op een tak van een Tangkalaboom van sinopel.

Bij raadpleging van oude werken kwam aan het licht, dat Makassar, Batavia en Semarang de eenige plaatsen in Nederlandsch-Indië waren, die een erkend officieel wapen voerden, d.w.z. een stedelijk wapen, dat gesanctionneerd was door de regeering, en dat voor Makassar een klapperboom voorstelde, waarin een zwaard of rapier was gestoken.

Een uitvoerig verhaal is eveneens te vinden in het Indisch Jaarboekje „Warnaserie” jaartal 1850, gedagteekend 25 Januari 1849, betreffende Makassar's wapen met een afbeelding daarvan, zooals dat eertijds boven een der stadspoorten prijkte, hetwelk luidt:

(* Gouvernements-besluit 1931 No. 31.

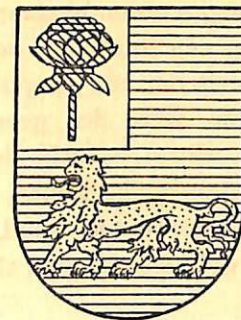

„Boven een der stadspoorten ziet men, op steen uitgebeiteld, „het wapen van Makasser (ook wel vroeger Mangkasar genaamd). „Dit wapen, in 1637 door den dapperen admiraal Cornelis Speelman aan de stad geschonken, is een sprekend beeld van het toenmalige beraden karakter onzer voorvaderen, wier heldhaftige „feiten zoo vaak en te regt onze bewondering tot zich trekken.

„Bij dit wapen is boven de poort het jaartal 1708 vermeld.

„Dit jaartal, dat ook op de andere stadspoorten nevens het „wapen van Speelman en dat der O. I. Compagnie is te vinden „toont blijkbaar het tijdstip aan, waarop de stad Vlaardingen, de „hoofdplaats van het Gouvernement Makasser, is gebouwd.

„..... het was bij gelegenheid van deze overwinning, dat de „fiere en kloekgebouwde admiraal te Mariso, in het aanzijn der „zegevierende bondgenooten en van de vernederde vijanden, zijn „sterk zwaard trok en hetzelfde met éénen stoot door eenen klap- „perboom stekende, uitriep: Zoo waar mijn arm sterk genoeg is om „dezen stam te doorboren, zoo ook zal het Hollandsche volk immer „in staat worden bevonden, om het Makassarsche volk in bedwang „te houden en elk verraad te bestraffen”.

MALANG.

(Stadsgemeente).

Bij verordening van 17 Juni 1921 stelde de gemeenteraad van Malang het wapen voor die gemeente als volgt vast:

„In blauw een roodgetongde en genagelde gouden leeuw, „ondersteund door een op het water drijvend lotosblad en gaande „naar rechts dwars voor een uit het water oprijzende lotosstengel „en bloem van natuurlijke kleur.

„Het schild gedekt door een stedekroon van vijf torens in „hindoeshen stijl.

„Wapenspreuk: Malang nominor sursum moveor.”

De stad Malang is gelegen in de nabijheid van de plaats Singosari en het is voornamelijk deze naam, die in het wapen gesymboliseerd wordt. „Singo” toch beteekent leeuw, terwijl „sari” vertaald kan worden door lotosbloem. Deze beide figuren zijn in het wapen afgebeeld, de leeuw dwars voor een oprijzenden lotosstengel, aangezien Malang „dwars” beteekent, terwijl de uit het water „oprijzende” lotosstengel duidt op den vooruitgang van de stad.

Deze beide beginselen zijn ook in de wapenspreuk tot uitdrukking gebracht: Malang nominor sursum moveor = dwars word ik geheeten, opwaarts streef ik.

Tegen dit wapen zijn, behalve het gebruikelijke bezwaar tegen de stedekroon, twee bedenkingen gerezen en wel, primo dat het lotosblad en de lotosstengel van sinopel zijn, terwijl het schild zelf

van azuur is, hetgeen in strijd komt met den heraldischen regel, dat geen kleur op kleur mag worden geplaatst, en secundo dat een leeuw niet kan drijven op een lotosblad, omdat dit uiteraard niet voldoende draagkracht bezit om een dergelijk gewicht te torsen.

In verband daarmee werd den gemeenteraad van Regeeringswege het volgende wapen, waarin dezelfde beginselen zijn vastgelegd als in het oorspronkelijke wapen, aanbevolen:

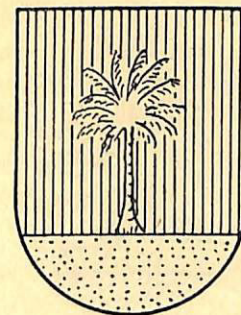
„In azuur een gaande leeuw van goud, getongd en genageld
„van keel, benevens een vrij kwartier van zilver en een lotusbloem
„en stengel van sinopel.

„Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren
„en twee paalen.

„Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld
„van keel.

„Wapenspreuk: Malang nominor sursum moveor, in gouden
„latijnsche letters op een lint van azuur”.

Tot dusver heeft de gemeenteraad het wapen nog niet opnieuw vastgesteld, doch ook hier mag verwacht worden, dat aan de aanwijzingen van de Regeering gevolg zal worden gegeven.

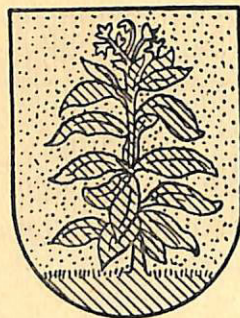
MENADO.
(Gemeente *).

In keel een kokospalm van zilver, rustende op een schildvoet van goud.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paalen.

De kokospalm werd als wapenfiguur gekozen, aangezien de groei en bloei van de havenplaats Manado voor een groot deel is te danken aan de klappercultuur (uitvoer van copra).

* Gouvernements-besluit 1931 No. 43.

MEDAN.
(Gemeente *).

In goud een geplante bloeiende tabaksboom van natuurlijke kleur, de bloesems van zilver.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarden.

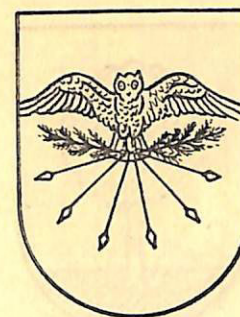
Schildhouders: twee leeuwen van natuurlijke kleur.

Wapenspreuk:

„Efflorescens e planitie”, in latijnsche letters van sabel op een lint van zilver.

Medan, sedert 1886 de zetel van het Hoofd van Gewestelijk bestuur van het gewest Oostkust van Sumatra, is het centrum van de Deli-tabak. Aan de tabakscultuur, waarmede omstreeks 1865 een aanvang werd gemaakt, dankt Deli zijn bloei en de stad Medan haar opkomst.

Het devies beteekent: Opbloeiend uit de vlakke, er op doellende, dat de stad is opgegroeid uit de vroegere vlakke.

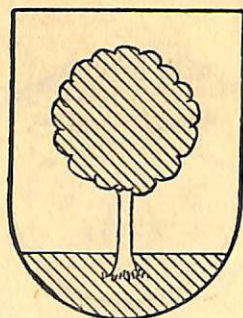

MINAHASA.

In zilver een aanzierende uil met ontplooide vlucht, in zijn klauwen houdende twee takjes van de tawaängplant, ieder met acht bladeren, zoomede zes speren, waaivormig geplaatst met de punten benedenwaarts gericht, alles in natuurlijke kleur.

Een lint in goud met de wapenspreuk „Fides pacta.”

De wapenspreuk beteekent: de gesloten trouw.

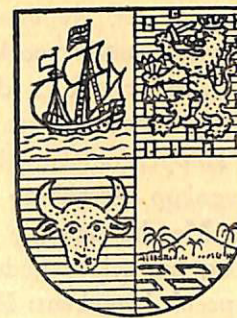
MODJOKERTO.

Vastgesteld in de raadsvergadering van 28 Augustus 1929 en herzien bij besluit van 12 Augustus 1930, waarvan de beschrijving luidt:

„In zilver een vruchtdragende modjoboom van natuurlijke „kleur, geplant in een grond van sinopel.

„Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren „en twee paarlen”.

Dat dit wapen is gekozen boven dat, welk door Ir. Maclaine Pont is ontworpen (zie hierachter over historisch-Javaansche motieven), vindt zijn oorzaak in een advies van den Lands-archivaris, die de ontwerpen, hoe fraai ze ook zijn, als motieven voor wapens minder geschikt acht voor gemeenten hier te lande.

PADANG.

(Gemeente).

Het wapen der gemeente Padang werd vastgesteld bij verordening van 11 November 1926.

„Een in vier kwartieren gedeeld wapenschild, bevattende in „het linker-bovenkwartier van azuur de Nederlandsche leeuw van „goud met tong van keel; in het rechter-bovenkwartier van zilver „een koopvaardijsschip; in het linker onderkwartier op zilveren „grond eenige palmen van sinopel tegen berg en rijstveld in natuur- „lijke kleur; in het rechter-onderkwartier van azuur een karbouwen- „kop van goud.

„Het schild wordt gedekt door een Minangkabausch huis met „dak van zilver en wand van keel.

„Als schildhouders fungeren twee klimmende tijgers van „goud met tong van keel en nagel van zilver.

„Op het lint onder het wapenschild komen voor de woorden „Salus populi suprema lex” van goud op ondergrond van keel”.

Blijkens de teekeningen van dit wapen, zooals deze door de gemeente worden gebezigd, is echter in deze beschrijving de heraldische fout gemaakt, dat steeds de begrippen links en rechts zijn verwisseld. Bij de beschrijving van het gemeentewapen van Padang wordt steeds van links en rechts gesproken, wanneer heraldisch rechts en links wordt bedoeld.

In het wapen is getracht de betrekkingen tusschen Moederland en Padang te symboliseeren. Nederland wordt weergegeven door den in het rechterbovenkwartier voorkomenden leeuw; de betrekkingen tusschen het Moederland en deze gewesten door het koopvaardijschip; de cultures ter Sumatra's Westkust zijn weergegeven door een groep klapperboomen (drie) bij een sawah, terwijl tenslotte de karbouwenkop betrekking heeft op den naam van de streek, Minangkabau. Met het oog op dit laatste werd ook in stede van met een kroon het schild gedekt met een Minangkabausch huis. De wapenspreuk beteekent: Het welzijn van het volk is de hoogste wet.

Over dit wapen heeft de Regeering zich nog niet uitgesproken, doch in verband met ten aanzien van andere wapens gemaakte bedenkingen, zal het wel niet zonder meer worden bekrachtigd.

PALEMBANG.
(Gemeente).

Bij verordening van 29 December 1925 stelde de gemeenteraad van Palembang een wapen vast, waarmede de Regeering zich echter niet heeft kunnen vereenigen. Volgens Hare aanwijzing werd in overweging gegeven het wapen als volgt te wijzigen:

Gedeeld:

I. in keel een Mercuriusstaf van zilver;

II. golvend doorsneden van zilver en azuur, waarop een zeilend Indisch riviervaartuig in natuurlijke kleur.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Bij besluit van 20 Juli 1931 No. 68/G.R. is het wapen vastgesteld, terwijl dit besluit nog niet aan de Regeering werd toegezonden, daar gewacht moest worden op de resultaten van de uitgeschreven prijsvraag voor een stel schildhouders en een wapenspreuk. Intusschen is deze bekend gesteld en moet het besluit als volgt gewijzigd en aangevuld worden:

Schildhouders: twee omziende beren van sabel, getongd van keel en genageld van zilver.

Wapenspreuk: „Semper renascor”, in latijnsche letters van sabel op een lint van zilver.

Semper renascor = voortdurend word ik herboren.

De wapenkwestie zou hiermede rijp zijn voor afhandeling, ware het niet dat er aanleiding bestond om terug te komen op de keuze van het wapen zelve. In een uitvoerig gemeenteblad 1932 No. 154 neemt de Burgemeester een nieuw aangeboden ontwerp in beschouwing, hetwelk nader gewijzigd in het kort hierop neerkomt:

Een schild van azuur, gekwartileerd met een smalle zilveren kruisband.

kwartier 1: in azuur een makuta (keizerskroon) van goud.

kwartier 2: in azuur een mercuriusstaf van zilver.

kwartier 3: in azuur een schip (oorlogsprauw) van zilver.

kwartier 4: in azuur een drieberg van goud.

Schildhouders: twee omziende beren van sabel, getongd van keel en genageld van zilver.

Het schild gedekt door een stedekroon (muurkroon) van keel.

Wapenspreuk: „Semper renascor” in latijnsche letters van sabel op een lint van zilver. De gedachte, welke aan dit wapen ten grondslag ligt, is als volgt:

het schild zelf is van azuur, ter aanduiding, dat Palembang letterlijk „op het water ligt” en dat Cri Wijaya aan de zee zijn bloei en macht te danken had. De keizerskroon (makuta) van Cri Wijaya is natuurlijk van goud.

Het schip (oorlogsprauw) van zilver is ter aanduiding van Cri Wijaya als grootste zeemogendheid van den Archipel.

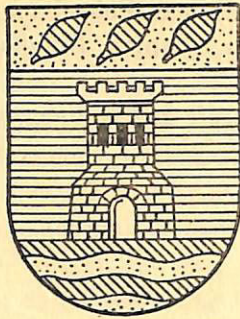
De mercuriusstaf het westersche symbool voor handel. De drieberg welke van goud is, bedoelt een toespeling op de dynastie van Cri Wijaya (de çailendra's = Bergheeren) en den naam Suwarnadwipa (= Goudeiland).

Hoever de handel van het oude Cri Wijaya zich uitstreckte blijkt o.a. uit de berichten van Chineesche reizigers; Cri Wijaya was de groote transitohaven tusschen Voor-Indië, Achter-Indië en China. Ook Arabische reisverhalen vermelden dikwijls het machtige rijk van den Maharaja, dat zijn centrum had op Sumatra (nl. te Cri Wijaya, het tegenwoordige Palembang).

De Regeering heeft de gemeente Palembang het voeren van een stedekroon boven haar wapen geweigerd, omdat deze stad nooit ommuurd zou zijn geweest en ook nooit een beleg zou hebben doorgemaakt. Dit laatste acht men echter onjuist, immers in

1596, toen de Hollanders voor het eerst in Indië kwamen (nl. in Banten), was in datzelfde jaar Palembang belegerd door Banten, bij welk beleg de vorst van Banten, Maulana Mohammad, gesneveld was.

De gemeenteraad heeft zich echter over dit wapen nog niet uitgesproken.

PASOEROEAN.

(Stadsgemeente).

De gemeenteraad van Pasoeroean stelde in zijn vergadering van 16 September 1929 het wapen vast, hetwelk echter niet zonder meer is goedgekeurd.

Van Regeeringswege werd den gemeenteraad medegedeeld, dat de stedekroon door de gebruikelijke kroon van drie bladeren en twee paarlen zou moeten worden vervangen, terwijl het lint met den naam Pasoeroean moest vervallen. In verband daarmee zal de beschrijving moeten luiden:

„In azuur een burcht van zilver met deur van hetzelfde, verlicht met drie zwarte boogvensters naast elkander, rustende op een golvend gedwarsbalkten schildvoet en vier stukken van sinopel en goud, en een gouden schildhoofd met drie schuinlinks geplaatste sirihbladeren van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.

„Schildhouders:

„rechts een gouden leeuw, getongd en genageld van keel; links een koningstijger in natuurlijke kleur, getongd van keel”.

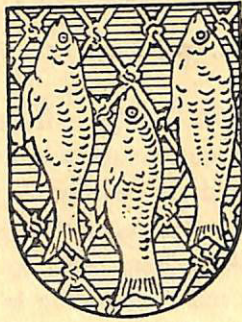
Dit wapen is nog niet nader door den gemeenteraad vastgesteld, doch verwacht mag worden, dat deze aanwijzingen van de Regeering wel zullen worden opgevolgd.

In dit wapen zijn de oorsprong en het verleden van de stad weergegeven. De naam Pasoeroean toch is afgeleid van het woord

„sirih” en beteekent: „de plaats waar de sirih groeit”. Hierop zinspelen de drie groene sirihbladeren, terwijl het gouden veld, waarop deze zijn aangebracht, wijst op het rijke verleden van deze oude handelsstad.

In 1707 vestigde zich de Oost-Indische Compagnie op de plaats, waar thans Pasoeroean staat. In dat jaar bouwde De Wilde drie schansen op het strand ter bescherming van de koopvaarders. Hierdoor is verklaard, waarom een zilveren schans als wapenfiguur werd gekozen, welke schans rust op een golvend gedwarsbalkten schildvoet, welke een voorstelling is van het strand, waarop de schansen werden gebouwd.

De blauwe kleur is een toespeling op de blauwe luchten; Pasoeroean is een van de minst regenrijke, tevens meest zonrijke plaatsen van Java. De schildhouders duiden op het Nederlandsch gezag (de leeuw) en het Inheemsche element, dat dit gezag helpt schragen (de tijger).

PEKALONGAN.

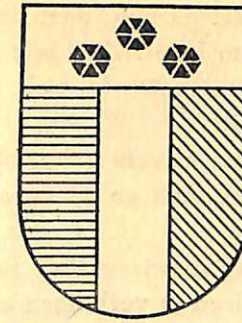
(Stadsgemeente *).

In azuur een netwerk van goud, waarover heen drie zilveren visschen, 2 en 1 rechtop geplaatst; het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paaren.

Schildhouders: twee roodgetongde en genagelde gouden leeuwen; onder het wapen een lint met de spreuk: „Pek — along — an.”

De naam Pekalongan is afgeleid van het Javaansche woord „along”, hetgeen beteekent: veel, groot, rijkelijk, voorspoedig, geluk, doch uitsluitend in deze beteekenis bij de vischvangst met sleepnetten. Pekalongan beteekent dus „Pek(Pa)-along-an, d.i. de plaats (aan de zee-kust), waar men voorspoedige vischvangst heeft bij het visschen met sleepnetten.

Een en ander is in het wapen gesymboliseerd.

SALATIGA.

(Gemeente).

Vastgesteld bij verordening van 31 October 1917 door den gemeenteraad en herzien bij besluit van 29 December 1930, luidt de beschrijving:

„Een gedeeld schild van azuur en sinopel, beladen met een „paal van zilver en een schildhoofd van goud, waarop in het midden drie zeshoeken van sabel 1 : 2.

Het schild met een gouden kroon van drie bladeren en twee paaren.

De volgende legende ligt ten grondslag aan het wapen.

LEGENDE VAN HET WAPEN VAN SALATIGA.

Er leefde eens te Semarang een invloedrijk man Kjahi Pandan-Aran genaamd, die op zekeren dag tezamen met zijne echtgenoot te voet op reis ging naar Solo. Zijn vrouw droeg bij zich een bamboezen koker, gevuld met goud en edelgesteenten, ondanks het verbod van haar man om, met het oog op de onveiligheid van den weg, kostbaarheden mede te nemen.

Gaandeweg bleef de vrouw wat achter en toen zij een flinken afstand hadden afgelegd, traden plotseling drie roovers op Kjahi

Pandan-Aran toe. Deze sprak echter: „Doet mij geen kwaad, want ik heb niets bij mij. Begeert gij buit, gaat dan naar die vrouw, die daar in de verte achter mij loopt. Zij heeft een bamboezen koker, gevuld met goud en edelgesteenten bij zich. Die moogt gij hebben, doch doodt mijn vrouw niet.”

Hierop begaven de drie roovers zich naar de vrouw en eischten den koker op. Zij openden dien en zagen al het goud en edelgesteenten.

Door begeerte bevangen, wierpen zij zich op elkaar, teneinde ieder voor zich de buit alleen te verkrijgen en in hun woede doodden zij elkander.

Kjahi Pandan-Aran, die uit de verte het eind van den strijd gezien had, begaf zich naar zijne vrouw en sprak:

„Voorwaar, het was voorbestemd, dat hier de desa „Sala-tiga” zal zijn, want door de slechtheid van deze drie roovers is alles verkeerd afgelopen”.

En hij stapelde drie steenen, den eenen op den anderen, op elkaar als herkenningsteeken, welke stapel, geheeten: „Watoe toempak” thans nog gelegen is op paal 1 van Salatiga, op den weg van Salatiga naar Bringin.

SEMARANG.
(Stadsgemeente *).

In azuur een staande maagd van zilver, het hoofd omkransd, met eike- en lauwervladeren van sinopel, de rechterarm eenigszins achterwaarts uitgestrekt en de hand rustende op den kop van eenen achter haar liggenden leeuw van goud, die met zijnen rechtervoorklauw een bundel van negentien pijlen van zilver vasthoudt, de linkerarm eveneens eenigszins uitgestrekt en de hand steunende op een anker van zilver met eenen tros van hetzelfde.

Het schild gedekt met eene stedekroon.

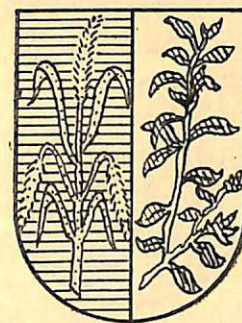
Tijdens het woeden van den Java-oorlog (1825—1830) werden door „de schutterij en de vrijwilligers van Semarang inzonderheid op het laatst van 1825, zoo menigvuldige en goede diensten bewezen” — o.a. trokken in September 1825 20 vrijwilligers te paard uit, waarvan er 12 sneuvelden —, dat de Commissaris-Generaal Du Bus de Gisignies bij besluit van 29 Mei 1827 no. 20 als blijk van tevredenheid aan die stad een wapen toekende, waarvan de beschrijving luidde als volgt:

*) Gouvernements-besluit 1932 No. 13.

„een azuur veld, bevattende in het midden en op den voor-
„grond eene maagd van zilver, het hoofd met eik en lauren
„gekroond, rustende met de rechterhand op den kop van een
„achter haar liggenden leeuw van goud, in deszelfs voorpoot
„vasthoudende negentien pijlen en met de linkerhand op een
„anker, met de legende: Samarang er onder geplaatst; het veld
„met een kroon van vijf burchten gekroond”.

Aangezien blijkens artikel 2 lid 2 van het Decentralisatiebe-
sluit een gemeenteraad is een plaatselijke raad, ingesteld voor een
„stad”, terwijl bovendien blijkens artikel 1 van de ordonnantie in
Stbl. 1906 no. 120 de gemeente Semarang is het gebiedsdeel, dat
gevormd wordt door de afzondering van geldmiddelen voor het ge-
deelte van de residentie Semarang, uitmakende „de hoofdplaats Se-
marang”, heeft de gemeenteraad aangenomen, dat het recht tot het
voeren van bovengenoemd wapen automatisch van „de stad Sema-
rang” is overgegaan op „de gemeente Semarang”. Uit dien hoofde
werd het niet noodzakelijk geacht om het wapen nog eens bij raads-
besluit of verordening vast te stellen.

Dit wapen werd niet aanstonds door de Regeering bekrach-
tigd. De legende: Semarang, toch kan niet beschouwd worden een
wapenspreuk te zijn, in verband waarmede deze legende in het wa-
pen zal dienen te vervallen. Voorts werd ook de beschrijving min-
der juist geacht. De Regeering deed den gemeenteraad daarom me-
dedeelen, dat geenerlei bezwaar meer tegen de bekrachtiging zou
bestaan, indien de gemeenteraad het wapen en de beschrijving als
boven aangegeven zou wijzigen.

SOEKABOEMI.

(Gemeente).

Het wapen van de gemeente Soekaboemi werd vastgesteld in
de raadsvergadering van 7 November 1927 en bij besluit van 14
October 1930 overeenkomstig de aanwijzingen van de Regeering
herzien.

De beschrijving luidt thans:

Gedeeld :

„I. in azuur een padi-aar van goud;

„II. in zilver een tak van een theeplant in natuurlijke kleur.

„Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren
„en twee paalen.

„Schildhouders: Twee leeuwen van goud, getongd en genageld
van keel”.

De plaats Soekaboemi — deze naam werd in 1815 aan het land
Tjicolle gegeven — ligt temidden van de thee- en de rijstcultures.
De bedoeling van het wapen is dan ook duidelijk; beide cultures
worden er in gesymboliseerd.

SOERABAIA.

(Stadsgemeente *).

In azuur een zwemmende haai van zilver, de kop omlaag en de staart opgebogen, waaronder een zwemmende omgewende krokodil van hetzelfde, de kop naar boven gericht en de staart opgebogen.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paalen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Wapenspreuk: „Soerâ-ing-bâjâ.”, in gouden latijnsche letters op een lint van azuur.

De wapenspreuk, waarin de stadsnaam en de beide wapenfiguren worden teruggevonden, beteekent: „Dapper in den strijd”. Ook past zij zeer goed bij de in het wapen gesymboliseerde legende.

LEGENDE VAN HET WAPEN VAN SOERABAIA.

Soerabaia, ook wel genoemd de Krokodillenstad draagt haar naam niet voor niets en natuurlijk vindt men ook in het stadswapen het gevreesde roofdier terug. De naam van de stad, alsmede haar wapen, zijn dan ook gebaseerd op eenzelfde legende.

Heel lang geleden, in den goeden ouden tijd, leefden de haai (soero) en de krokodil (bojo) in voortdurenden strijd met elkaar. Beide muntten uit door kracht, moed, slimheid en vraat-zucht en steeds wanneer zij, op buit uitgaande, elkaar ontmoetten, vochten zij op leven en dood. Zoowel te water als te land streden de beide monsters in een onverzoenlijken haat.

Daar zij echter aan zagen komen, dat op deze wijze het leven voor beiden een onmogelijkheid zou worden, besloten zij, op voorstel van den krokodil, een overeenkomst aan te gaan. De haai, die beter kon zwemmen dan de krokodil, zou voortaan uitsluitend het water als zijn rijk beschouwen, terwijl de krokodil het land tot het zijne zou verklaren. De grens tusschen beide rijken zou daar zijn, waar bij eb het rijk van den haai zou eindigen.

Tengevolge van deze overeenkomst heerschte er een tijd lang vrede, totdat op een goeden dag de haai, nadenkende over de gesloten overeenkomst, zich bedacht, dat daarin alleen sprake was van water en niet van zee. „De rivieren”, zoo sprak hij tot zichzelf, „zijn ook water en vallen bovendien bij eb niet droog; deze rivieren behooren dus tot mijn rijk”.

En zoo trok de haai, op buit belust, de rivieren in.

De krokodil, van één zijner strooptochten terugkeerende, ontmoette den haai en verweet hem heftig, dat hij zich niet aan de overeenkomst hield.

De haai echter verklaarde, dat hij van oordeel was, dat de rivieren, als behorende tot het water, een deel uitmaakten van zijn gebied.

Hiermede kon de krokodil zich niet vereenigen, aangezien z.i. de rivieren behoorden tot het land en dus tot zijn rijk.

De twist hierover liep zoo hoog, dat de haai den krokodil aanviel, waarop een verwoede strijd ontstond. Het water kleurde zich

rood van het bloed van de strijdende dieren en zelfs de in de nabijheid gelegen brug werd rood gekleurd. Deze brug heet daarom nog steeds de „Roode Brug”.

De krokodil kreeg een knauw ter rechterzijde, daar waar de staart begint.

Nog steeds moeten daardoor de krokodillen hun staart naar links gebogen dragen. Maar hij verdreef den haai uit zijn rijk, die sindsdien nooit verder komt dan de zee en de mondingen der rivieren.

En ter herinnering aan dezen strijd werd aan de daar ter plaatse gelegen stad de naam „Soerobojo” gegeven.

TEGAL.

(Stadsgemeente *).

In azuur een zeilende Oost-Indië-vaarder van goud met twee Nederlandsche vlaggen in top, rustende op een zee van zilver, met blauwe golfschaduwen, waaruit rechts een strand van goud oprijst, uitgaande van den schildrand, waarop een palmboom van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paalen.

Schildhouders: twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Wapenspreuk. „Hou — Zee” in zwarte latijnsche letters op een blauw lint.

De stad Tegal was reeds ten tijde van de Oost-Indische Compagnie een bloeiende plaats, die in het werk van Valentijn genoemd wordt: „een van de groote strandsteden, in welke achtduizend huisgezinnen zijn.” Aangezien echter uit de geschiedenis van die stad geen markante gebeurtenissen bekend zijn, werd voor het wapen, ter herinnering aan de V.O.C., een Oost-Indië-vaarder gekozen, waarvan de teekening ontleend is aan een oude prent van P. Bast uit het jaar 1599.

*) Gouvernements-besluit 1931 No. 66.

TJIANDJOER.

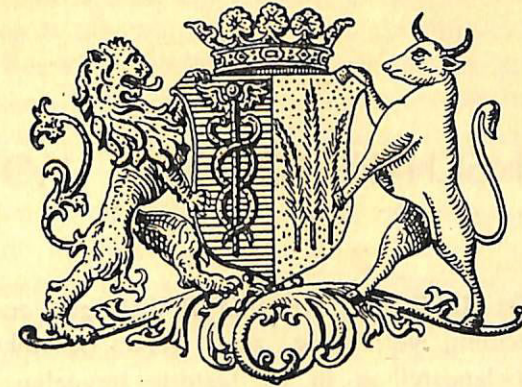
(Regentschap *).

Links geschuind: I. in azuur een zilveren blauw geschaduwde zee, waarboven uitsteekt de kop van een zwemmenden neushoorn van zilver, het oog van keel;

II. in goud een berg van sinopel, in den vorm van een afgeknotten kegel, het schild gedekt met een gouden kroon van 5 bladeren.

Schildhouders: twee elkaar aanziende koningstijgers in natuurlijke kleuren.

De wapenspreuk is „Loh Djinawi”, in latijnsche letters van sabel, op een zilveren lint.

WEST-JAVA.

(Provincie *).

Gedeeld :

I. In azuur een Mercuriusstaf van goud.

II. In goud drie padi-aren van sinopel naast elkander, waarvan de uiterste afgewend.

Het schild gedekt met een gouden vijfbladerige kroon.

Schildhouders:

Rechts: een gouden leeuw, getongd en genageld van keel.

Links: een zilveren banteng met hoorns en hoeven van goud.

Dit wapen is zuiver symbolisch.

Handel (Mercuriusstaf), Vruchtbaarheid (padi-aren), welvaart (goud) en zeevaart (blauw) zijn hierin uitgedrukt.

JAVAANSCH-HISTORISCHE MOTIEVEN.

JAVAANSCH-HISTORISCHE MOTIEVEN zijn, zooals ik reeds in de inleiding vermeldde, zeer weinig gebruikt. Voor hen, die echter belangstelling in de historie gevoelen is de hierna volgende studie van Ir. H. Maclaine Pont niet zonder belang, hoewel de verschillende gemeenten door hem genoemd, als westerse instelling een meer westersch wapen hebben aangenomen.

Na een publicatie over historisch-Javaansche motieven zegt de schrijver :

„(1). Na deze inleiding willen wij de schetsen *) behandelen, die als bijlage aan dit stuk worden toegevoegd, met vermelding van de verschillende locale ressorten, waarop zij eventueel betrekking zouden kunnen hebben. En dan is er allereerst een teeken, dat het oudste schijnt te zijn, en zelfs aan de hand eener eenvoudige hiëroglphenlijst als Egyptische hiëroglph schijnt te kunnen worden gelezen.

In schets No. 1 staat naar die lezing, de horizontale streep voor: *land*. De beide knodsen (let op de grensteekens van Koeripan) voor *staf* en voor *spreken*. Het schijnt een teeken te zijn, afkomstig van den stamboom of totempaal (in knodsvorm) waar men samenkwam om de stambelangen te bespreken. Die twee knodsen schijnen dus te staan voor de vorenbesproken indeeling der menschheid in een oudere linie en een jongere linie: de heerscherslinie, die dan ook be-toond is met het teeken van het Gezag: de *obelisk*, of den *Linggam*. In die obelisk is een teeken ingeplant, dat *doorn* beteekent. Nu is dit teeken op Java niet onbekend. In de *Serat Manik Maja*, door Winter vertaald in 1853, komen aanwijzingen voor omtrent het verloop der geheele Boeddhistische Hindoeïstische invasie op Java.

In Oost-Java, waar een intensief onderzoek kon worden ingesteld, konden de topografische aanduidingen van den voortgang dier invasie op den voet gevolgd worden, en bijna volledig worden terechtgebracht. Maar ook in de verdere deelen van Java (de invasie schijnt van uit Zuid-Sumatra te hebben plaats gehad en begint in Straat Soenda en in Bantam) werden voor nagenoeg alle locale aanduidingen omtrent den voortgang dier invasie aanduidingen gevonden, die er wezen mogen.

In verband met wat in Oost-Java bekend werd, kan worden aangenomen, dat die invasie de oudere Javaansche rijken door militaire barrières van de stranddistricten afsloot, naar de wijze der *Pinggir Raksa*, die wij reeds vermeldden. In deze linies vindt men overal in de desanamen het doorn-teeken terug, of een teeken van verwanten aard. Zoo de *Doeri* (ook in de Soendalanden, waar de vrucht *Doerian*: *Kadoe* heet, vindt men *Tjidoerians* op deze linies). Ook de *Sangkoe*, d.i. in Sanscrit: doorn, in het Javaansch *bajonet*, den *angel* (*Mantoep*), den *nagel* of *spoor* (*Tjakarajam*) en — last not least — den *nagel* of *spijker*, waarmede de Javaansche Vorstennamen: *Pakoe Boewana* en *Mangkoe Boewana* schijnen samen te hangen. In West-Batavia vindt men zelfs op de linie, die in genoemd boek de „*Berg*” *Wolohoeloe* wordt genoemd, waarvan de plaatsnaam *Balaradja* de letterlijke vertaling schijnt, en die langs de *Tji Matok*, de *Tji Doerian* en de *Tjisangkoe* liep, langs laatstgenoemde rivier het landschap *Bolang*. *Bolang* nu is het koord, waarmede de spoor aan den poot van den vechthaan, vermoedelijk ook de *bajonet* (*Sangkoe*) op de blaaspijp bevestigd werd. En zoo blijkt wel op elk punt, waar de aangevingen der beschrijving van genoemd boek gevolgd konden worden, dat juist die doorn of spijker gebezigd werd. Op het te *Madjapahit* gevonden zegelmerk staat het dan ook als bijzonder koningsteeken, vermoedelijk de Vorstelijk prerogatieven tot binden en ontbinden en tot dooden beduidend, op den *linggam* of *obelisk* ingeplant.

Dit zegelmerk kan dus het teeken geweest zijn van de hoofdstad van *Sindok*: *Koeripan*, die door knodsteekens afgepaald was. En als zoodanig zou daaraan wellicht in een wapen, bekroond door een kroon met drie juweelen, resp. poorten, de herinnering bewaard kunnen worden door het regentschap, resp. de *Stad Sidhoardjo*. De zegelafdruk is grauw. Er is dus geen aanleiding om — indien de wensch mocht opkomen, om dit teeken voor het regentschap aan te

nemen, — af te wijken van de gewone regentskleuren: op sinopel (groen): goud.

Maar ook voor het dubbelrijk: Djanggala-Kediri kan het teeken gegolden hebben, Kediri duidt op het oprichten van een linggam, of Koningsteeken, en zoo zou dit teeken ook in aanmerking kunnen komen voor de provincie Oost-Java, maar dan b.v. met vijfvoudig versierde kroon, en zilver op keel (rood). Die kleuren behooren tot het hogere gezag, zijn nog de kleuren van den Soesoehoenan, en waren in den ouden tijd de kleuren van Kediri.

(2 en 3). Voor het Soerabajasche zou men de herinnering kunnen bewaren aan het dierkoppel: Koeda Bang en Garoeda. Dit Koeda Bang is niet anders dan de Djaran Sembrani der Javaansche Alexanderverhalen. Sembrani toch schijnt: rood te beteekenen (prof. Van Ronkel, aangehaald in Pigeaud's artikel). De Djaran Sembrani en de Garoeda schijnen dan niet anders te zijn, dan de Pegasus en de Phoenix der Grieken. In de Javaansche verhalen wordt Alexander steeds door deze twee heraldische dierfiguren begeleid, die hier wel voor Java's expeditieleger en -vloot schijnen te staan.

In de Goenoengsari-heuvels is de herinnering aan de Djaran Sembrani nog bewaard, in een bron bij de desa Sawo, waar dit paard geregeld zou komen drinken. En het is juist het bekken van Lidah, ingesloten, ten Oosten door Medang, ten Westen door Lakar en ten Noorden en Zuiden door bergstellingen in de heuvelrijen, die bij Goenoengsari en bij Taman eindigen, dat men de dus welbewaakte standplaats van een zoo gevaarlijk bezit als het Javaansche expeditieleger te zoeken heeft. Dit heet in Oorkonde CXII: Putut, in de Manik Maja: Poethoot Djantaka. Dit werk noemt den eersten „Vorst van Java”, n.l.: God Wisnoe, die als Praboe Mangoekoehan te Mendang Kamoelan zetelde.

Zoo komt wellicht het regentschap Soerabaja het meest in aanmerking om de herinnering aan de Garoeda in zijn wapen te bewaren, eventueel met de teekening van den geheelen vogel. Van een dergelijk zegel biedt de Majapahitcollectie echter nog geen exemplaar. Ook de hier gegeven schets, die eigenlijk de Garoedamoeka voorstellen wil, moest wat de beide oogen en de voorhoofdpartij betreft, waar het betreffende zegel beschadigd is, worden aangevuld (No. 2). Zij geeft ook niet meer dan een suggestie voor een wapen: in goud op sinopel geteekend. De gevonden afdruk is grauw, met een rossigen aanslag. Aangezien door een onderzoek van prof. Van

Alphen de Veer werd aangetoond, dat het materiaal der Majapahitsche zegels vermoedelijk uit kratermodder, saamgehouden door gomachtige plantensappen bestaat, kan die aanslag, die aan de achterzijde veel minder sterk is dan aan de voorzijde, misschien te danken zijn aan een brand.

Indien dit wapen, of een wapen met den geheelen Garoeda voor het regentschap Soerabaja aangenomen mocht worden, kan men echter, omdat de oude stichting Garoeda zeker een grensstichting moet zijn geweest, ook denken aan keel (rood) op goud. Goud toch dient in dit wapen voor te komen ter herinnering aan Mendang Kamoelan, dat in O.J.O. CXII: Ragumi, verguld wordt genoemd. De tweede gordel rond de stad heette Talan, vermoedelijk van atal: gele aarde. De derde Gordel omvatte in het Zuiden: Kantjana, d.i. Goud, en in het Noorden: Kadurryan, nu: Proempoeng, namen slaande op de gele kleur: kembang doeren. Geel is in China de kleur van de Keizerstad in Peking: de verboden stad, en op dat verbod schijnt het normale toevoegsel aan den naam: Kamoelan, d.i. het vergulde te wijzen.

Hier dient nog te worden vermeld, dat de Garoedamoeka het zegelmerk is, door Erlangga gebezigd in oorkonden, die hij in Babahyamandala uitgaf. Dit zou kunnen wijzen op zijn Noord-Westelijk rijk. Wellicht komt dus het teeken, zooals het op schets No. 2 is weergegeven, meer in aanmerking voor een der regentschappen rond Baoereno. In die streek van voorbij Rengel af (Mahibit) tot Matesih, Patakan, en Kandangan, niet het minst in Madjenon en Ngimbang komen vele restanten voor van vooral militaire nederzettingen en bedevaartplaatsen. En dan zou men voor Soerabaja een wapen met den geheelen Garoeda moeten kiezen.

Schets No. 3 beoogt geen fraaie teekening, doch slechts een karakteristieke weergave te geven van het gevonden zegelmerk, waarvan de afdruk door en door uit roode substantie bestaat. Helaas is het tamelijk sterk afgesleten, zoodat details niet konden worden weergegeven. Als karakteristieke grensstichting, maar ook om den naam: Koeda Bang of Djaran Sembrani en als herinnering aan Mendang Kamoelan zou dit teeken in keel op goud moeten worden geteekend. Wil men vooral de herinnering aan de oude handelsstichtingen in het wapen weergeven, dan zouden de kleuren moeten zijn; rood op zilver. Wit toch was de kleur der dikwerf geestelijke

(Boeddhistische) handelsstichtingen. Dit wapen: rood op zilver, zou dan in aanmerking komen voor Madoera (Soemenep), naar beneden zal worden aangetoond.

Het teeken houdt, naar talrijke Majapahitvondsten schijnen uit te wijzen, verband met een deel van Java's expeditieleger, dat van Alexander's legervolkjes kan zijn afgestamd. Het is bekend, dat bij de ineenzinking van Alexander's rijk, meerdere dezer volkjes van de periferie van zijn rijk, afgesneden werden van de hoofdmacht, en ook, dat zij vrijwillig, of gedwongen (daarop duidt wellicht de naam Poetoet) gegijzelde dienst namen bij Indische vorsten.

Bedoelde Majapahitvondsten nu geven koppen, zooals die, nog meer gestyleerd, op de tempelreliëfs voorkomen, van terracotta poppetjes, die getooid zijn met een haardracht, die aan den vorm der met een haarkam versierde Grieksche helmen schijnen te zijn ontleend. Daaronder zijn er echter ook, waarbij men ter nauwer nood meer van een haardracht kan spreken, maar van een echt hoofddekseel, met een kussen van haar tot afweer van slagen. En een potscherf met ingestempelde krijgstaferelen heft allen twijfel omtrent de origine van deze haardracht op. De daarop geteekende figuren zijn duidelijk gehelmd, met helmen, die een ver overstekenden, beschermenden rand bezaten en op welker top op een opstaand tusschenstuk een dwarse kam bevestigd is, geteekend met het beeldder Grieksche haarkammen, en — als deze — naar voor zoo wel als naar achter ver uitstekend. Wat op deze taferelen bovendien veel zegt, is, dat zij geteekend zijn met een zeer correct inzicht in wat men noemt perspectivische verkortingen. De verder af staande figuren zijn met behoud van denzelfden horizon steeds kleiner geteekend, zoodat de op den voorgrond staande figuren het geheele tafereel domineeren. Dit inzicht alleen wijst al op Grieken of op Grieksche relaties.

Om den twijfel omtrent de localiseering van dit zegel geheel op te heffen, kan worden vermeld, dat ter belooning van zijn diensten, in de troebelen, tijdens de stichting van Majapahit voorgekomen, verleend, Madoera door Majapahit's eersten Vorst beleend wordt, o.m. met de „Tigang Juru”. Op dit eiland nu wordt de Djaran Sembrani nog steeds als wapenteeken gevoerd. Vele Madoeresche krisheften zijn met dit teeken versierd.

De naam Soerabaja is zeker karakteristiek. Hij schijnt verband te houden met een soort orakelspreuken betreffende de gunstige

tijdstippen voor het vertrek van schepen. Met den haai en den krokodil heeft die naam niets uit te staan.

Dit paardteeken staat dus: 1e. voor de oudste handelsstichtingen aan de Brantasmonden, 2e. voor de ontginning van Oost-Java, 3e. voor de groote veroveringen van Majapahit in den geheelen Archipel, die van hier uit plaats hadden, 4e. voor den Hollander in de Oost, die door de Javanen, met de Portugeezen direct als verwant aan Alexander werd herkend, en onder wien de delta opnieuw ontgonnen werd, en Soerabaja voor goed opkwam.

Maar ook houdt het teeken in eere de herinnering aan de laatste uitloopers van de legervolkjes van Alexander, en tenslotte aan de groote Alexanderfiguur zelve, wiens optreden de locale kluisters verbrak, die in den ouden tijd aan de ontwikkeling van den internationalen handel in den weg stonden. Hij is de hefboom, die den wereldhandel en het wereldverkeer voor goed in beweging zette.

Als teeken van den nu voorgoed internationalen handel zal de Djaran Sembrani door Javanen onmiddellijk worden herkend, vooral, omdat het ook als Crī-teeken kan worden opgevat, op analoge wijze als bij de bespreking van schets No. 6 zal blijken.

(4). Een der Majapahitsche zegelmerken, dat ongetwijfeld zeer de aandacht trekt, bestaat uit een boom, staande op een Crī-teeken. Dat teeken behoort te bestaan uit een hoefijzervormige figuur met een streepje of boogje tusschen de beenen, d.i. de C. Een haal van onder uit, naar links (voor den beschouwer) en naar boven, dus zooveel als de hedendaagsche-Javaansche tjakra vertegenwoordigt de r. De hoefijzerfiguur dient dan nog gedekt te zijn door een teeken, de oeloe, dat den *i*-klank inbrengt. Vermoedelijk voor de symmetrie wordt de tjakra veelal verdubbeld.

De Godin Crī of Laksmi wordt wel in verband gebracht met de vruchtbare Moeder-Aarde, waarop Olifanten (regenwolken) uit kendi's water uitgieten. In meerdere oud-Javaansche Crī-ringen worden de olifanten vertegenwoordigd door een paar ankuça's, d.z. olifantshaken, die soms als een nieuwe verdubbeling der tjakra's, maar dan met haken, geteekend zijn.

In het Majapahitsche zegel is dit teeken wel klein, maar toch zeer duidelijk weergegeven, compleet met de olifantshaken. De oeloe is als boom, de boom van Crī, de Cripthalatikta of Modjo pait tot albeheerschend motief geworden, en zeer fijn, met ettelijke vertakkingen, in dunne spiralen en met fijne blaadjes uitgewerkt.

Als zegel voortreffelijk, schijnt de figuur in dezen vorm voor een wapen te ingewikkeld. Daaraan toch wordt de eisch van grooten eenvoud gesteld. Derhalve werd het teeken in schets No. 4 met een volgens andere Majapahitvondsten gestyleerden boom, en met een grooter en duidelijker geteekend Crī weergegeven, zoodat de zin — ook op eenigen afstand gezien — duidelijk kan blijken. Het zegel is grauw. De gewone regentskleuren: op sinopel: goud kunnen derhalve worden aangehouden.

Als herinnering aan de ontginning door Widjaja van de „woeste gronden van de lieden van Trik” komt dit teeken ongetwijfeld in aanmerking om in een wapen voor het regentschap Modjokerto ook verder aan de vergetelheid te worden ontrukkt.

Indien het Regentschap Modjokerto de herinnering aan Crīphalatikta bewaart, zoo kan de stad Modjokerto (No. 5) wel het best de herinnering aan de Poera of Koningsstad bewaren, door het Koningsteeken: den stralenkrans in zijn wapen te voeren. De stad behoorde door Tjakarajam tot de grensstichtingen der Pinggir Raksa. De hoofdas van den aanleg van het Panggoemoelan-gebied liep ook over de hedendaagsche Kaboepaten. Het wapen is bekrond gedacht met de van drie poorten voorziene stedelijke kroon, en dient — als grensstichting — het wapen te teekenen: goud op keel. Het teeken is veel ouder dan Majapahit. Vele desanamen houden daaraan een herinnering in, w.o. Baga en Bogangin. In Majapahitschen tijd schijnt echter juist voor dit teeken een groote voorliefde op te komen.

(6). Het Regentschap Djombang komt het meest in aanmerking om de Goenting, d.i. de schaar in het wapen te voeren. De Kali Goenting is vooral een Djombangsche rivier. En de eigenaardige loop van de Djombangsche grens langs den Brantas, waar zij tot in Tjanggoe reikt, vormt een aanwijzing te meer dat dit landschap dat het grootste deel van Panggoemoelan omvat, met de bewaking der Pinggir Raksa had uit te staan.

Het Majapahitsche zegel met dit teeken is dan ook door en door rood.

Dit teeken kan met de snijvlakken der schaar als oeloe, de beide beenen als C., waartusschen alleen het verbindingsstreepje ontbreekt, wat op vele Crī-ringen het geval is, en met beide fraaifloralistisch versierde tjakra's als Crī-teeken gelezen worden, evenals met de weergave van den Djaran Sembrani het geval is.

Dat is dus de Sri-goenting, een naam, die nu vooral voor een vogelsoort bekend is. De kleur dient te zijn: keel, b.v. op goud, aangezien wij hier vooral met een militaire stichting in den ouden tijd te maken hebben. Wit was vooral de kleur der handelsstichtingen.

Houdt dan de stad Modjokerto de herinnering aan den Majapahitschen Stralenkrans in eere, een teeken, dat — naar talrijke desanamen doen vermoeden — in het Medangsche ook door de Medangsche Vorsten werd gevoerd, tegenover deze: Bogangin stond de Bogangin Djangkoeng, voor het Lakarsche gebied, waartoe ook het Noordelijk deel van Soerabaja en Djabakotta behooren ging, in den tijd, van de groote ontginningen in de delta. Bogangin Djangkoeng toch schijnt de duidelijke vertaling te zijn van den gevleugelden, of zwevenden bol (licht- of vuurbol of -schijnsel). (No. 7). In oorkonde CXV zijn aanwijzingen te vinden voor deze wijziging der grenzen in bovengenoemden zin. En daarmee komt de verspreiding der desa's met bovengenoemde namen in het Mendang Kamoelansche vrijwel overeen.

Nu komt in het Lakarsche zelf tegenwoordig geen ressort meer voor, dat in aanmerking schijnt te komen, om de herinnering aan dit eens zoo belangrijk teeken in een wapen levendig te houden. Wij zagen echter reeds, dat Panggoemoelan als een „Grooter Lakar” zou kunnen worden beschouwd naar analogie van Koeripan's Grooter Medangschap. Wil men de gedachtenis in eere houden aan de beteekenis van Goemoelan, dan zou de stad Djombang het meest in aanmerking komen, om zulks te doen. Men zou dan op typische wijze tegenover elkander krijgen: aan weerszijden van de Goenting, in Modjokerto: de herinnering aan de jongere linie in den gouden stralenkrans op keel in Djombang, die aan de oudere, donkere linie in den gevleugelden bol, goud op blauw, welke kleur hier te lande de beteekenis schijnt te hebben van donker.

Ook dit teeken is oud, misschien zelfs van een Egyptisch prototype — de lichtschijf tusschen de twee horens — afgeleid.

(No. 8). Het eenvoudigst van al — en daarom misschien het best — zou het wapen der Stad Kediri kunnen worden, dat natuurlijk ook voor het Gewest in aanmerking zou komen. Het drukt — in den vorm, op de schets weergegeven — de opgerichte „paal” of Linggam, dus het begrip Kediri uit, dat in de Europeesche heraldiek evenzeer bekend is, en is weergegeven in de voor Kediri vaststaande kleuren. Deze: rood en wit, werden door Kediri te velde

gevoerd, naar blijkt uit de oorkonde van den Goenoeng Boetak, waarin gesproken wordt van de „roode en witte vanen” der legers van Kediri. Dit eenvoudig teeken zal op feesten en aan gebouwen wellicht het meest van al spreken.

Het wil mij voorkomen, dat men door deze teekens aan te nemen, bij alle Javanen, die nog iets van hun geschiedenis en tradities afweten, of die daarin belang stellen, een zeer gevoelige snaar zal aanroeren. Ook, dat die teekens, voor ieder, die deze toelichting leest, duidelijk zullen zijn.

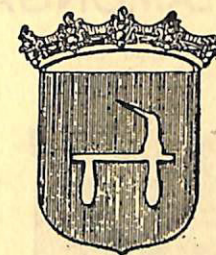
Daarbij moet men echter wel bedenken, dat de schetsen niets dan ideeën aan de hand doen. De ervaren heraldicus zal op den vorm der schilden, de teekening, den vorm der kronen veel kunnen aanmerken. Ook daarin bedoelen de schetsen slechts onderscheid te maken door het aantal versierselen tusschen ressorten, die óf zeer belangrijk zijn, zooals de Provincie, de Stad Soerabaja, óf die de regelrechte voortzetting schijnen te zijn van oude Kratonsteden, zooals Kediri. Daarbij dient te worden opgemerkt, dat het niet onmogelijk schijnt, dat Sidhoardjo op de plaats ligt der hoofdstad van Erlangga's stichting Djanggala. Maar dit kon nog niet door een intensief onderzoek boven allen twijfel worden vastgesteld.

Dan komt het voor, dat er geen bezwaar bestaat, om desgewenscht in de teekening der kroonversieringen motieven te bezigen, die hier te lande sinds zoo langen tijd burgerrecht verkregen. De vorm der kronen voor de Regentschappen en voor de Provincie geschetst, is — met groote vrijheid — ontleend aan vele, onder de Majapahitkoppen voorkomende, gediadeemde figuren, die daarbij soms Phrygische mutsen dragen.

Vele der hierboven voorkomende gegevens werden, behalve aan dr. Pigeaud's artikel, ontleend aan dat van dr. D. F. K. Bosch over Oud-Javaansche Amuletringen in Djawa 1927.

Tegenover hen, die wellicht een of meer der gegeven teekens op andere wijze, of in ander verband zouden willen verklaren, zij opgemerkt — alweer, — dat dit opstel slechts bedoelt denkbeelden aan de hand te doen. Zij zijn wellicht in elk opzicht voor verbetering en verzuivering vatbaar, en het ontbreekt niet aan tijd om ze aan anderer inzicht te toetsen. Zoo kan er kwestie rijzen, of het in No. 2 gegeven teeken wel de Garoedamoeka voorstelt, en of de „vleugels” van No. 3 en No. 7 niet als „vlammen” gelezen moeten worden.”

Schets No. 1.

Rp. SIDHOARDJO
dan wel
Provincie Oost-Java.

Op sinopel: goud, resp. op keel: zilver. Herinnering aan de oude indeeling van al het kenbare in een oudere, donkere en een jongere, lichtende heerscherslinie, ook bekend in Egypte en op Java uitgedrukt in de woorden: M a n i k - m a j a. Het oude teeken heeft vermoedelijk gegolden voor Erlangga's Dubbelrijk: K e d i r i - d j a n g a l a, maar kan voor Sidhoardjo een herinnering vormen aan Sindok's hoofdstad: Koeripan. Het hoofd der oudere linie is de Wangsa di Pradja (De Oudere Broeder des Konings).

Schets No. 2.

Rp. LAMONGAN.

Garoeda moeka.

Rp. Soerabaia.

Garoeda voluit. Goud op sinopel of keel op goud. Herinneringen aan vorst Erlangga resp. aan vorst Wisnoe van Mendang Kamoelan (nu de desa's Mendang-Koeti in Djabakotta) en aan het heraldisch dierkoppel Garoeda-Djaran Sembrani.

Schets No. 3.

Rp. SOEMENEP.

Op zilver: keel.

Soerabaia.

(Stad).

Op goud: keel.

Koeda Bang of Djaran Sembrani. Herinnering aan het Koeda Bang, verm. ook Patjekan genoemd, dat tegenover Garoedo lag aan de voormalige monding van het vaarwater. De plaats van het nieuwe stadhuis: Ketabang, kan een na de groote aanslibbingen verplaatst Koedabang zijn geweest.

De relatie van Madoera met de Djaran Sembrani is vermoedelijk te wijten aan het feit, dat de Vorst van Madoera beleend werd met de (Soerabajaasche) Tigang Djoeroe.

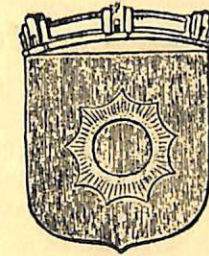
Rp. MODJOKERTO.

Criphalatikta.

Goud op sinopel.

Herinnering aan de Ontginning (Cri) der Woeste Gronden
van de Lieden van Trik en aan de Negara Majapahit.

MODJOKERTO.

(Stad).

Op keel: goud.

De Madjapaitsche stralenkrans (Bogangin) op rood (lichtend fond).

Herinnering aan de Poera Majapahit, naar 't schijnt werd dit teeken reeds als Koningsteeken gebruikt in Mendang Kamoelan.

Rp. DJOMBANG.

Srtgoenting.

Op keel: goud.

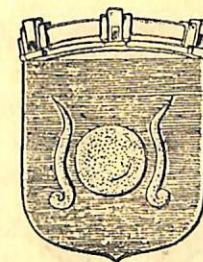
Herinnering aan de bewaakte grens (en daarom: op rood) tussen

Djanggala en Kediri

en aan de Ramp der *Kali Goenting*, een vorm bodemverheffing, waardoor de Gronden van de Lieden van Trik werden verwoest.

Dit Goenting kan het centrum geweest zijn van Erlangga's tweevoudig Rijk, nabij de plaats waar later Majapahit gesticht werd.

DJOMBANG.

(Stad).

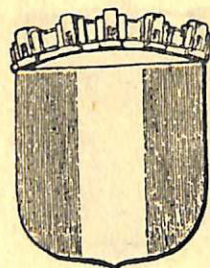
Op azuur: goud.

Gevleugelde Bol: Bogangin Djangkoeng (Donker Fond).

Eigenlijk het teeken van het Lidah-lakkarbekken. Dit nam ten opzichte van Mendang Kamoelan de plaats in van den Ouderen Broeder (Wangsa di Pradja), daarom op blauw. Het teeken is het complement van den Bogangin, d.i. den stralenkrans, en vormt een herinnering aan Panggoemoelan, als „Wangsadipradjo” van Sindoks hoofdstad bij Toelangan (Mendang Agoeng).

Panggoemoelan kan als een (verplaatst) Grooter-Lakar worden beschouwd.

KEDIRI.

(Stad).

Op keel: zilver.

Het teeken, door den naam Kediri uitgedrukt: de paal of Linggam, d.i. het Koningsteeken, dat *opgericht* werd, is ook in de Europeesche heraldiek bekend.

De kleuren zijn bekend uit de oorkonde van den Goenoeng Boetak, waarin — bij de beschrijving van den veldtocht van Widjaja — vermeld wordt, dat de Kedirische legers roode en witte vanen voerden. Het zijn nog de kleuren van den Soenan. In zijn eenvoudigsten (en besten) vorm ziet het wapen er uit als boven. Voor het Regentschap ware wellicht de uitgewerkte vorm te verkiezen.

Ordonnantie van 7 September 1928 (Staatsblad No. 394).

IN NAAM DER KONINGIN.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië; Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doet te weten:

Dat Hij, het bekomen van wapens door openbare gemeenschappen, ingesteld op den voet van het zesde en twaalfde hoofdstuk der Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië, aan algemeene regelen willende binden;

Den Raad van Nederlandsch-Indië gehoord en in overeenstemming met den Volksraad;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Artikel I.

1. Openbare gemeenschappen ingesteld op den voet van het zesde en twaalfde hoofdstuk der Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië mogen, behoudens het bepaalde in artikel V, geen wapen voeren zonder toestemming van den Gouverneur-Generaal.

2. Indien de Gouverneur-Generaal Zijne toestemming weigert, geschiedt dit bij een met redenen omkleed besluit.

Artikel II.

1. De in het 1ste lid van het vorige artikel genoemde openbare gemeenschappen, welke een wapen wenschen te bekomen of het te zien gewijzigd, zullen zich daartoe door tusschenkomst van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur tot den Gouverneur-Generaal hebben te wenden, zulks onder overlegging in tweevoud van eene beschrijving en eene teekening in kleuren van het verlangde wapen en van eene uiteenzetting van de overwegingen op grond waarvan dat wapen of de wijziging daarvan wordt gewenscht.

2. Eveneens zal in geval van vereeniging van openbare gemeenschappen als in het 1ste lid van artikel I bedoeld, de nieuwe gemeenschap zich ter bekoming van een wapen of ter bevestiging van het wapen van de vroegere gemeenschap, waaraan de nieuwe haar naam ontleent, op voormelde wijze tot den Gouverneur-Generaal moeten wenden.

Artikel III.

Bij inwilliging van een verzoek als bedoeld in de artikelen II en V, zendt de Directeur van Binnenlandsch Bestuur een der exemplaren van de beschrijving en van de teekening van het desbetreffende wapen aan den Lands-archivaris, die van al deze wapens een register houdt.

Artikel IV.

Alle kosten, zoo van vervaardiging als anderszins op het uit te reiken wapendiploma vallende, komen ten laste van de verzøkende gemeenschap volgens regelen door den Gouverneur-Generaal te stellen.

Artikel V.

De in het 1ste lid van artikel I genoemde openbare gemeenschappen, welke op het oogenblik van inwerkingtreding dezer ordonnantie reeds een wapen voeren, zullen zich binnen drie maanden na den dag van inwerkingtreding op de in artikel II voorgeschreven wijze tot den Gouverneur-Generaal moeten wenden met het verzoek om in het gebruik daarvan te worden bevestigd. Bij afwijzing van zoodanig verzoek, is het bepaalde bij het tweede lid van artikel I van toepassing.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië worden geplaatst.

